

МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ “Проф. д-р Параскев Стоянов” Варна

ФАКУЛТЕТ „ДЕНТАЛНА МЕДИЦИНА“

Утвърдена с Протокол на ФС № 02/27.05.2026 г.

Утвърждавам.
ДЕКАН

/ Доц. д-р Г. Папанчев, д.м./

УЧЕБНА ПРОГРАМА

по

“Латински език“

Специалност “ДЕНТАЛНА МЕДИЦИНА”

Образователно-квалификационна степен “МАГИСТЪР”

Професионална квалификация “ЛЕКАР ПО ДЕНТАЛНА МЕДИЦИНА”

Вид на занятията	Семестър	Хорариум-часа седмично	Хорариум-часа Общо
Лекции	I, II	1	15
Практически упражнения	I, II	2	30
Общо часа			45
Извънаудиторна заетост			45
Форми на контрол	Текущ контрол		Изпит II семестър
Кредити (ECTS)	3		

Варна, 2026 г.

ПО ЕДИННИ ДЪРЖАВНИ ИЗИСКВАНИЯ – задължителна

ПО УЧЕБЕН ПЛАН НА МУ – Варна – задължителна

ХОРАРИУМ: 45 часа (лекции– 15 часа, упражнения – 30 часа)

ФОРМИ НА ОБУЧЕНИЕ:

- Лекционен курс
- Семинари

МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ:

- Лекции
- Упражнения
- Творческо съучастие от страна на обучаваните в учебния процес и самостоятелно търсене на отговори и решения
- Упражнения за самостоятелна работа
- Консултации

ФОРМИ НА КОНТРОЛ И ОЦЕНКА НА ЗНАНИЯТА

- ◆ Тематичен контрол
- ◆ Текущ контрол – семестриален тест
- ◆ Писмен финален тест

Преподавател :

доц. Надежда Амуджиева, д.ф.

АНОТАЦИЯ

Изучаването на *Латински език* в първи курс е задължително условие за всяко следващо ниво на обучение и за практикуване на медицинската професия във всички нейни профили. В латинския език е кодирана философията на науката медицина и на всички тесни специалности в нея. Учебната дисциплина *Латински език* е предназначена да запознае студентите от специалност *Дентална медицина* със специфичните медицински понятия и им дава цялостна представа за съставянето, използването и възможностите на съвременната медицинска терминология; ориентира ги, подготвя ги и повишава комуникативните им умения за конкретните професионални дейности в сферата на здравеопазването чрез практическото приложение на латинския език. Целта на обучението е студентите да постигнат терминологична компетентност по медицинска терминология, съдействаща за по-нататъшното им обучение и гарантираща успешните им бъдещи професионални изяви в сферата на здравеопазването. В първата година на обучението курсът по *Латински език* отговаря на непосредствените нужди на студентите във връзка с курса по анатомия, като в същото време им дава достатъчна подготовка по граматика и терминообразуване за попълване на отложените нужди в горните курсове на следването.

ОСНОВНИ ЗАДАЧИ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Съгласно европейските и световни стандарти, обучението по *Латински език* има за цел овладяване на международната терминология в лекарската практика, като допълнително е насочено към медико-биологични и клинични дисциплини и хуманитарни науки – медицинска психология, етика, социология, здравно законодателство и др.

Курсът на обучение има за задача в края му студентите да могат уверено да си служат с граматичен и лексикален минимум, оформящ базовия микроезик в областта на медицинската наука. Курсът представя медицинската терминология като част от културното съзнание на човечеството и в нейното диахронно развитие. Лекционният материал е максимално онагледен и е обезпечен със специално подготвени практически упражнения.

СЪДЪРЖАНИЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

1. **Основна граматика на латински език** с оглед приложението в професионалната практика на денталния лекар: съществителни, прилагателни имена и причастия, – морфологични особености; съгласувани и несъгласувани определения. Латинската граматика е представена **схематично**, като от нея е избран този необходим минимум, който служи за **база** и позволява овладяването на многообразната медицинска терминология.
2. **Методи на гръцкото и латинското терминообразуване в съвременната медицинска терминология** – гръцки и латински терминоеlementи и функционирането им клинични и патоанатомични термини. Съпоставянето на гръцките и латинските дублетни названия позволява да се проследят разликите между анатомичната и клинична терминология. Изучават се също по-често срещаните латински и старогръцки представки.

3. **Лексикален минимум от анатомичната, клиничната, стоматологичната и фармацевтичната терминология**, необходим за специалността *Дентална медицина*, представен като взаимно обусловена връзка между граматически и лексически материал с приложение в медицинската наука и практика.
4. **Терминообразуване и употреба на наименованията на основните лекарствени групи и средства**, използвани в съвременната медицинска практика.

Специално за учебния курс е разработен учебник **TERMINOLOGIA LATINA MEDICINALIS** (*Основен курс с дефиниционна тетрадка*), който е обвързан пряко с материала, поднасян и онагледяван на лекции и упражняван по-късно на семинарни занятия. Към учебника се използва и следваща го тематично учебна тетрадка **TERMINOLOGIA LATINA MEDICINALIS**, предназначена за упражнения по групи и за самостоятелна работа.

В практическите занятия се използват съвременни **технически средства**, които гарантират успешна реализация на целите на обучение по латински език.

С изучаването на предвидения материал се постигат **следните резултати** :

- 1) Студентите повишават своята езикова, професионална и обща култура;
- 2) Усвояват основни термини и терминоелементи от старогръцки и латински език, използвани в научната и медицинската терминология
- 3) Служат си професионално с най-необходимата за тях терминология, свързана с анатомичното и хистологично устройство на човешкото тяло и ежедневната терапевтична и профилактична дейност;
- 4) Овладеват наименованията на лекарствените форми и видове препарати, както и на основните лекарствени групи;
- 5) Докосват се до културата на Античността, като се запознават с латински сентенции и цитати от антични гръцки и римски автори.

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИЯ МАТЕРИАЛ ПО ТЕМИ – ЛЕКЦИИ

№	Тема	Брой часове
1.	Тема: <i>Исторически сведения за латински и старогръцки и влиянието им за развитието на медицинската терминология.</i>	1
2.	Тема: <i>Компоненти на медицинската терминология</i> – съществителни имена, прилагателни имена – граматически категории – род, число, падеж. Характерни окончания за gen. sg. на съществителните по петте латински склонения. <i>Въведение в анатомичната терминология</i> <i>Съгласувано и несъгласувано определение</i> <i>Въведение във фармацевтичната терминология.</i>	2
3.	Тема: 1) <i>Въведение в клиничната терминология</i> – произход, особености 2) <i>Принципи на терминообразуването:</i> структура на клиничните термини, съединителни гласни. ♦ основни представки; ♦ основни наставки; ♦ терминоеlementи за болестни състояния, диагностични и лечебни процедури;	2
4.	Тема: <i>Съществителни и прилагателни имена по I и II склонение:</i> 1) Речникови форми на съществителните имена. 2) Първо склонение. Лексика, падежни окончания. 3) Имена от мъжки и среден род – типични номинативни окончания; падежни окончания. Особенности в среден род. 4) Прилагателни имена по първо и второ склонение. 5) Съгласуване на прилагателни и съществителни имена.	2
5.	Тема: <i>III склонение:</i> 1) Обща информация за трето склонение. 2) Трето консонантно склонение – характеристика, речникови форми, склонение. Равносрични и неравносрични имена Характерни номинативни окончания на съществителните имена от мъжки, женски и среден род. Определяне на рода по окончанието.	2
6.	Тема: <i>Partes corporis</i> Тема: <i>Elementa structurae corporis</i>	2
7.	Тема: <i>Caput</i> Тема: <i>Cavitas cranii et morbi mentales</i> Тема: <i>Cavitas oris</i>	2
8.	Тема: <i>Cavitas thoracis et cavitas abdominalis</i> Тема: <i>Systema genitale</i> Тема: <i>Systema urinarium. humores, secretiones</i>	2
	Общо :	15

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИЯ МАТЕРИАЛ ПО ТЕМИ – СЕМИНАРИ

№	Тема	Брой часове
1.	1) Тема: Азбука и произношение – класификация на звуковете: гласни, дифтонги; съгласни; диграфи и буквени съчетания. 2) Тема: Квантитет и ударение: Дълги и кратки срички. Дълги и кратки гласни. Ударение.	2
2.	1) Тема: I склонение – съществителни имена: характеристика, речникови форми, склонение, изключения. Изрази с предлози. 2) Тема: II склонение – съществителни имена от мъжки род: характеристика, речникови форми, склонение, изключения. Изрази с предлози. Метод на работа при превод – падежни форми и словоред.	2
3.	1) Тема: II склонение – съществителни имена от среден род: характеристика, речникови форми, склонение, изключения. Изрази с предлози. 2) Тема: Прилагателни имена по I и II склонение: Минало страдателно причастие: характеристика, речникови форми, окончания. Суфикси за образуване на прилагателните по I и II склонение. Съгласувано и несъгласувано определение. Словосъчетания. Упражнение. Термини и диагнози в денталната медицина с лексика по I и II склонение.	2
4.	Тема: III консонантно склонение: Суфикси за образуване на имената по III консонантно склонение. Превод и упражнение. Диагнози в денталната медицина с лексика по III консонантно склонение.	2
5.	Тема: III вокално склонение: характеристика, речникови форми, склонение. Суфикси по трето вокално склонение. Диагнози в денталната медицина с лексика по III вокално склонение.	2
6.	Тема: III смесено склонение: равносрични и неравносрични имена по трето смесено склонение: характеристика, речникови форми, склонение. III вокално и III смесено склонение – превод и упражнение. Термини и диагнози в денталната медицина с лексика по III смесено смесено склонение.	2
7.	Тема: Прилагателни имена по III склонение и participium praesentis activi 1) Прилагателни имена по трето склонение. Типове прилагателни имена по трето склонение според броя на номинативните окончания – характеристика, речникови форми, склонение. 2) Суфикси за образуване на прилагателни имена. Съгласуване на прилагателни и съществителни от различни склонения. 3) <i>Participium praesentis activi.</i> характеристика, образуване, речникови форми, склонение. Употреба на <i>participium praesentis activi</i> в езика на анатомията, клиниката и фармацията 4) Съгласуване на прилагателни и съществителни от различни склонения.	2

8.	Семестриален тест	1
9.	1) Тема: <i>IV</i> склонение – съществителни имена от мъжки и среден род: характеристика, речникови форми, окончания. 2) Тема: <i>V</i> склонение: характеристика, речникови форми, окончания. Обобщение на латинските склонения.	2
10.	Тема: <i>Partes corporis</i> (Части на тялото). Тема: <i>Elementa structurae corporis</i> (Строеж на тялото).	2
11.	Тема: <i>Caput</i> (Глава). Тема: <i>Cavitas cranii et phaenomena mentalia</i> (Черепна кухина и психични явления).	2
12.	Тема: <i>Cavitas oris</i> (Устна кухина). Тема: <i>Cavitas thoracis et cavitas abdominis</i> (Гръдна кухина и коремна кухина).	2
13.	Тема: <i>Systema genitale</i> (Полова система). Тема: <i>Systema urinarium. Humores, secretiones</i> (Отделителна система, течности, секрети).	2
14.	Тема: Цветове, качества, наречия, числителни. Тема: Лекарствени групи.	2
15.	Финален тест	2
16.	Проверка на речника и работата в учебните пособия	1
	Общо :	30

КОНТРОЛ И ОЦЕНЯВАНЕ НА ЗНАНИЯТА, УМЕНИЯТА И КОМПЕТЕНЦИИТЕ

Качеството и обема на усвоените знания, умения и компетенции се установява с помощта на:

- **текущ контрол:** електроен тест
- **краен контрол:** финален електроен тест

Регламент за получаване на заверка и провеждане на семестриалния изпит

Получаването на заверка в първи семестър и допускането до семестриален изпит във втори семестър се осъществява въз основа на изпълнението на следните изисквания:

- представяне на напълно **попълнени учебни пособия** – учебна тетрадка и учебник;
- представяне на **саморъчно написан речник**, изготвен като задача за самостоятелна работа според поставените от преподавателя изисквания;
- **направен тест за текущ контрол (I семестър) и за краен контрол (II семестър) по предварително обявен график.**

Крайната оценка се формира от резултатите от семестриалния изпит, текущия контрол (I семестър) и представянето на речника чрез използването на бонус/малус система по следния начин:

- Към точките от семестриалния изпит (според предварително изнесената скала) се прибавят съответно 5 точки за оценка *отличен* и 3 точки за оценка *много добър* или се отнемат съответно 5 точки за оценка *слаб* и 3 точки за оценка *среден* от текущия контрол (I семестър), като резултатът се записва като цяло число.
- За речник, оценен с *отличен*, се дават бонус от 4 точки, които се прибавят към резултата, получен по гореописания начин и резултатът се записва като цяло число.
- Финалният тест в края на II семестър дава право на освобождаване от изпит, ако резултатът от него е в горната половина на оценката *добър*. В този случай методиката на оценяването се прилага към резултата от финалния тест.

Обективността на оценяването се гарантира чрез прилагането на общовалидни критерии за определяне на нивото на усвоените знания и умения по учебната дисциплина, както следва:

Шестобална система за оценяване	КРИТЕРИИ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НИВОТО НА ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И КОМПЕТЕНЦИИ	Степен на теоретична и практическа подготовка
Отличен 6	МНОГО ВИСОКО НИВО отлични резултати с незначителни пропуски в демонстрирането на знания, умения и компетенции	91-100 %
Мн. добър 5	ВИСОКО НИВО много добри резултати с минимални пропуски в демонстрирането на знания, умения и компетенции	81-90 %
Добър 4	СРЕДНО НИВО добри резултати с определен брой съществени грешки в демонстрирането на знания, умения и компетенции	71-80 %
Среден 3	МИНИМАЛНО ИЗИСКУЕМО НИВО владееене и демонстриране на знания, умения и компетенции в обсега на задължителния минимум на овладяване на дисциплината	60-70 %
Слаб 2	ПОД МИНИМАЛНО ИЗИСКУЕМО НИВО демонстриране на знания, умения и компетенции под определения минимум, при което е необходима допълнителна работа за неговото покриване	< 60 %

ЛИТЕРАТУРА И ДРУГИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

I. Учебници

1. Амуджиева, Н. *Terminologia Latina medicinalis* (Основен курс с дефиниционна тетрадка). ИК „Стено“. Варна, 2018.
2. Велчева И., А. Джабарова - *Латински език, учебник за медицинските колежи*. София. „Ciela“, 2002
3. Николова В., И. Колева, - *Lingua Latina medicinalis*, София, изд. “Ciela”, 2004
4. Гандева Р., Ал. Милев, Й. Братков, М. Порталски, *Латинска граматика*, изд. “Наука и изкуство”, 1975
5. *Jenney's First Year Latin*, Copyright 1984, ISBN 0-205-07859-1
6. *New Latin Grammar*, Allen and Greenough, Boston, USA, and London, Ginn & Company, Publishers, 1903
7. Chabner, Davi-Ellen, *The Language of Medicine, A Short Course*, 4th edition, W. B. Saunders Company, 2005, ISBN 1-4160-0165-4
8. Chabner, Davi-Ellen, *The Language of Medicine*, 6th edition, W. B. Saunders Company, 2001, ISBN 0-7216-8569-2

II. Практически упражнения

Амуджиева Н. *Lingua Latina medicinalis. Учебна тетрадка по латински език*. Варна. ИК „Стено“, 2013

III. Речници

1. Велчева И., *Анатомичен латинско-български речник*, София, изд. “Медицина и физкултура”, 2006
2. Велчева И., *Анатомичен учебен латинско-български речник*, София, изд. “Медицина и физкултура”, 2010
3. Арnaudова П., *Terminologia Medica Poliglota et Eponymica*, София, изд. “Медицина и физкултура”, 2003
4. Donald J . Borror, *Dictionary of Word Roots and Combining Forms, Compiled from the Greek, Latin, and other languages, with special reference to biological terms and scientific names*; The Ohio State University, Mayfield Publishing Company, Copyright © 1988
5. *Melloni's Pocket Medical Dictionary*, A Crc Press Company, Boca Raton London New York Washington, D.C., ISBN 1842140515, Copyright © 2004 Biagio John Melloni,
6. *Merriam-Webster's Medical Desk Dictionary*, Merriam-Webster On line, <http://www.merriam-webster.com/>
7. *Oxford Latin Dictionary*, Oxford at the Clarendon Press, 1968
8. *Stedman's Electronic Medical Dictionary*, Version 6.0, Copyright © 2004
9. *Taber's ® Cyclopedic Medical Dictionary*, f. A. Davis company, Philadelphia, Copyright © 2009 by F. A. Davis Company
10. *Terminologia Anatomica, International Anatomical Terminology*, Federative International Programme on Anatomical Terminologies, 2nd edition, George Thieme Verlag, Stuttgart – New York, © 1998, 2011 IFAA; FCAT; FIPAT; ISBN 978-3-13-114362-4

КОНСПЕКТ

за семестриален изпит по *Латински език*

1. Азбука, произношение, ударение.
2. Елементи на съвременната медицинска терминология. Граматически категории на съществителните и прилагателните имена.
3. Основни характеристики на групите на съвременната медицинската терминология.
 - a. анатомична и хистологична номенклатура
 - b. многоаспектна клинична терминология
 - c. фармакологична терминология
4. Гръцки представки, суфикси и терминоелементи за образуване на сложни клинични термини.
5. Латинските падежи и тяхната употреба. Практическа основа и падежни окончания.
6. Първо склонение – съществителни имена.
7. Второ склонение – съществителни от мъжки род.
8. Второ склонение – съществителни от среден род.
9. Прилагателни имена по първо и второ склонение.
10. Трето консонантно склонение – названия на части на човешкото тяло, вътрешни органи, градивни елементи и системи в човешкия организъм.
11. Трето вокално склонение. Суфикси по трето вокално склонение.
12. Трето смесено склонение. Употреба на предлози със съществителни имена от трето склонение.
13. Прилагателни имена по трето склонение. Суфикси при прилагателните имена.
14. Сегашно деятелно причастие.
15. Четвърто склонение.
16. Пето склонение.
17. Степени за сравнение. Неправилни степени за сравнение. Непълни степени за сравнение.
18. Клинична терминология от гръцки произход: *Partes corporis* (Части на тялото).
19. Клинична терминология от гръцки произход: *Structura corporis* (Строеж на тялото).
20. Клинична терминология от гръцки произход: *Caput* (Глава).
21. Клинична терминология от гръцки произход: *Cavitas cranii et phaenomena mentalia* (Черепна кухина и психични явления).
22. Клинична терминология от гръцки произход: *Cavitas oris* (Устна кухина).
23. Клинична терминология от гръцки произход: *Cavitas thoracis et cavitas abdominis* (Гръдна кухина и коремна кухина).
24. Клинична терминология от гръцки произход: *Systema genitale* (Полова система).
25. Клинична терминология от гръцки произход: *Systema urinarium. Humores, secretiones* (Отделителна система, течности, секрети).
26. Гръцки терминоелементи за цветове и други качества.
27. Лекарствени групи.

NB! Установяването и оценяването на постигнатата в процеса на обучение компетентност по **медицинска терминология/латински език** се извършва чрез **компютърен финален тест**.

ПРИМЕРЕН ТЕСТ

1. Преведете на български език:

haemorrhagia cerebelli _____
 remedia sedativa _____
 glandulae sudoriferae _____
 truncus cerebri _____
 polypus uteri _____
 colona rugarum vaginae _____

2. Преведете на латински език:

заразни болести _____
 дълбока вена _____
 състояние след счупване на носа _____
 зърнист слой _____
 сиво мозъчно вещество _____
 възпаление на мозъчните обвивки и главния мозък _____
 отделяне на голямо количество урина _____
 образуване на зъбен камък _____
 клонове на нервите _____
 отваряне на черепа _____

3. Напишете значението на всеки елемент и преведете целия термин:

aplasia _____
 myelographia _____
 opisthognathia _____
 perimetritis _____
 colopexia _____
 omphalotomia _____

4. Напишете гръцките дублети на имената и преведете:

rectum _____	oculus _____
digitus _____	vesica urinaria _____
glandula _____	nervus _____

Учебната програма е приета на:

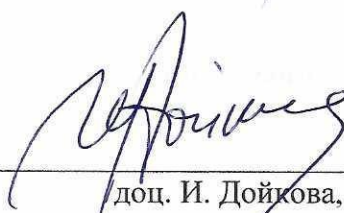
Съвет на ДЧЕОКС

Протокол № 5 / 15.04.2026 г.

Изготвил програмата:

/доц. Н. Амуджиева д. ф./

Съгласувал Директор ДЧЕОКС:

/доц. И. Дойкова, д. ф./